

Innhold

FORORD	11
INNLEDNING.	13
Norsk som andrespråk	14
Norsk som andrespråk i barnehagen	15
Norsk som andrespråk i grunnskolen	16
Begrepsbruk	17
Bruk av spesialtegn i teksten	17
KAPITTEL 1 SPRÅKLÆRING I BARNEHAGE OG SKOLE	19
Hva er «norsk språk»?	19
Morsmål	19
Uformell og strukturert språklæring	20
Bevaringsmodell – overgangsmodell	24
KAPITTEL 2 IDENTITET	26
Det norske samfunnet i et innvandringsperspektiv	26
Vi og de andre	27
Tilhørighet og identitet	29
Organisering og strukturering av grupper	32
Inngangsbillett til gruppefellesskapet	33
Multikulturell barnegruppe – problematisk eller spennende?	36
KAPITTEL 3 SPRÅKTILEGNELSE	41
Teorier om språktilegnelse	41
Kommunikativ kompetanse	43
Andrespråklæring	44
Læringsprosessen	46
Er tospråklighet skadelig?	48
Modeller for undervisningsorganisering	51
Mellomspråk	54

Naturlig tilegnelsesrekkefølge	55
Markerthet, tilegneshierarkier	56
Overføring av trekk fra et språk til et annet	56
KAPITTEL 4 SPRÅKBRUK	58
Å kunne et språk	58
Tilgang til andrespråket	59
Kommunikasjon og språktilegnelse	60
Samtalen	62
Sosiale strategier i kontaktetablering	67
Kommunikasjonsstrategier	71
Direkte strategier	72
Interaksjonelle strategier	73
Indirekte strategier	74
Kontekstavhengig språkbruk	74
Støttende strategier fra majoritetsspråklige	76
Tilpasset tale	78
Bruk av flere språk	81
Kodeskifte	81
Samtaler mellom flerspråklige barn	84
Kodeseparering	86
KAPITTEL 5 HVORDAN KAN SPRÅK BESKRIVES?	87
Vanskelige sider ved norsk	87
Språk – likheter og ulikheter	87
Klassifisering av språk	89
Genetisk klassifisering av språk	89
Typologisk klassifisering	90
Språktrekk	91
Fonologi	92
Stavelser	95
Assimilasjoner	97
Prosodi	99
Morfologi	104
Frase	107
Setning	109
Tekstnivå	113

Skriftsystemer	114
Fokusområder i ortografi	115
Mellomspråksanalyse	115
Tekst 1. 10 år gammel tyrkisk elev som har vært 6 år i Norge	115
Kommentarer til tekst 1.	116
Tekst 2. 11 år gammel vietnamesisk elev som har vært 1 år i Norge	118
Kommentar til tekst 2	118
Uttale.	119
 KAPITTEL 6 LÆRERROLLEN I BARNEHAGE OG SKOLE	120
Lærerutdanning	120
Hvordan kan skolen og barnehagen tilpasse seg ulike kulturer?	122
Faglig kompetanse	124
Samarbeid	125
Evaluering av læreres kompetanse	126
 KAPITTEL 7 SPRÅKLÆRLINGEN I BARNEHAGE OG SKOLE.	128
Planer	129
Tilegnelse av andrespråk	130
Hvor lang tid tar det å lære et andrespråk?	131
Barnehagen	133
Skolen	136
Vennskap	138
Posisjonering mellom venner	140
Elever som ressurser for hverandre	144
Lek.	145
Bruk av litteratur og fortelling i språkopplærings- sammenheng	150
Beskrivelse av metoden	153
Kan minoritetsspråklige foreldrene lære barna norsk?	156
Språkvalg i familien	159

KAPITTEL 8 METODISKE FORHOLD	161
Innhold, form og bruk	161
Form	163
Innhold	163
Bruk	164
Fra det enkle til det avanserte	166
Tema: farger	168
Tema: lengdemåling	168
Valg av tekster	170
Første skrive- og leseopplæring	173
Å skape en tekst	173
Lesing	175
Tilpasset opplæring	178
Temaarbeid	180
Temaarbeid i andrespråkstimer	182
TPR-metoden	184
Forutsigbarhet	188
Pedagogisk dokumentasjon	191
Testing og observasjon	192
Kartlegging	194
Utredning og spesialpedagogiske tiltak	198
KAPITTEL 9 FORELDRESAMARBEID	199
Informasjon	202
SLUTTORD	204
APPENDIKS	205
Bakgrunn – barnehagen	205
Bakgrunn – skolen	207
GLOSSAR	210
LITTERATUR	218
STIKKORD	227

Forord

Barnehagen og skolen preges i stadig større grad av kulturelt og språklig mangfold. For at de skal kunne fungere som likeverdige deltakere, må det legges til rette for at barn som har et annet morsmål enn norsk får en solid utvikling av norsk som andrespråk. Denne boka tar for seg emner som både er knyttet til språktilegnelse, språklige beskrivelser, språksosiologi og metodisk tilrettelegging for språktilegnelse i flerkulturelle grupper hvor emner som vennskap, lek, temaarbeid og lærerrollen står sentralt.

Boka har som siktemål å utvikle flerkulturell kompetanse hos barnehagelærer- og lærerstudenter og pedagoger på barnetrinnet og i barnehagen.

Vi vil takke Anne Høigård, Sigrun Skretting, Hasan Ajnadzic og Cathrine Storvik for verdifulle samtaler og innspill underveis – og vi vil takke hverandre for godt samarbeid.

Trondheim, juni 2014

Sonja Kibsgaard og Olaf Husby